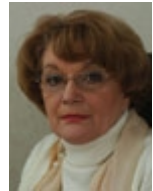

Tema broja: VRHOVNI SUD SRBIJE

NAJVIŠA INSTANCA U UPRAVNOJ MATERIJU

Milena Savatić *PREDSEDNICA UPRAVNOG ODELJENJA*

Osnivanjem Upravnog suda kao prvostepenog, Vrhovni sud bio bi viša i konačna instanca

Upravni spor je osnovni oblik kontrole nad zakonitošću rada organa uprave. Upravno odeljenje Vrhovnog suda Srbije u upravnom sporu vrši sudsku kontrolu zakonitosti rada državne uprave tako što ispituje zakonitost konačnih upravnih akata koje donosi izvršna vlast, a to su Vlada Srbije, sva njena ministarstva, mnogi republički organi i organi lokalne samouprave.

- Sa upravnim pravom srećete se od rođenja pa do groba, tokom celog svog života, od upisa u matičnu knjigu rođenih do upisa u matičnu knjigu umrlih. Na primer, ako novorođenče u matičnu službu prijavi muž majke kao otac, a kasnije se, na primer, u parnici po tužbi za utvrđivanje očinstva dokaže da je otac treće lice, onda treba menjati lične podatke deteta. Pogrešno upisan datum rođenja može da bude od značaja za rešenje o odlasku u penziju. Ako neko želi da promeni ime, mora da priloži razne potvrde, da nije osuđivan, da nije pod istragom i tako dalje. Ima jako mnogo tih životnih situacija koje su u oblasti upravnog prava. Tu su penzijski i invalidski predmeti, građevinske dozvole, eksproprijacija nepokretnosti... - kaže za „Pravdu u tranziciji” sudija Milena Savatić, predsednica

Upravnog odeljenja Vrhovnog suda Srbije.

I izborna prava

Prema članu 1 Zakona u upravnim sporovima, sudovi odlučuju o zakonitosti akata kojima državni organi i preduzeća ili druge organizacije, koje vrše javna ovlašćenja, rešavaju o pravima ili obavezama fizičkih lica, pravnih lica ili drugih stranaka u pojedinačnim upravnim stvarima.

Upravni sporovi su u nadležnosti okružnih sudova i Vrhovnog suda, s tim što najveći deo ove nadležnosti ima Vrhovni sud. Naime, okružni sudovi odlučuju samo "o zakonitosti konačnih upravnih akata Republičke zajednice penzijskog i invalidskog osiguranja i konačnih upravnih akata koji nisu u nadležnosti Vrhovnog suda", dok Vrhovni sud "odlučuje o zakonitosti konačnih upravnih akata republičkih organa".

Zakon o upravnim sporovima i Zakon o opštem upravnom postupku su čak i na prvi pogled prilično suvoparni, ali u praksi je ova materija veoma živa. Oblasti u kojima sud u upravnom sporu preispituje zakonitost konačnih upravnih akata su mnogobrojne i raznovrsne. To su porezi, doprinosi, takse i drugi javni prihodi, carine, prostorno planiranje, građevinsko, poljoprivredno i šumsko zemljište, eksproprijacija, komasacija i arondacija, izgradnja objekata, komunalna delatnost, stanovanje, penzijsko, invalidsko i zdravstveno osiguranje, dečja i socijalna zaštita, starateljstvo, usvojenje, registracija udruženja građana, političkih organizacija i sindikata, privatizacija preduzeća, kontrola prometa robe, registracija vozila, oduzimanje dozvola bankama i osiguravajućim organizacijama, registracija privrednih subjekata, i tako dalje.

Vrhovni sud po tužbama odlučuje, na primer, protiv rešenja o razrešenju direktora škola i domova zdravlja, ispituje rešenja Advokatske komore Srbije o upisu i brisanju iz registra advokata i odluke o zabrani obavljanja delatnosti advokata.

Kada su u pitanju tenderi i aukcije, Upravno odeljenje po tužbi učesnika ispituje zakonitost sprovedenog postupka.

- Dobili smo u nadležnost i ispitivanje konačnog upravnog akta agencije za registraciju privrednih subjekata, a od polovine godine ćemo suditi sve upravne sporove koji proizilaze iz Zakona o državnim službenicima, jer je tim zakonom data nadležnost sudu - kaže predsednica Upravnog odeljenja Vrhovnog

suda Srbije.

Upravno odeljenje VSS sudi i sve sporove u vezi sa izborima odnosno zaštitom izbornih prava.

Zbog ovako velike nadležnosti i zaista impozantnog broja upravnih sporova, formiranje Upravnog suda je jedan od prioritetnih zadataka reforme pravosuđa u Srbiji. Malo je poznato, naime, da sada u upravnoj materiji nema više instance od Vrhovnog suda koja bi preipitivala njegove odluke, a istovremeno je ovaj sud i prvostepena instanca u najvećem broju upravnih sporova. Osnivanjem Upravnog suda kao prvostepenog, Vrhovni sud bio bi viša i konačna instanca.

- Ovo je mnogo velika i teška oblast, a Upravno odeljenje Vrhovnog suda sada ima 18 sudija. Visoki savet pravosuđa je predložio da budući Upravni sud, koji će preuzeti nadležnost ovog odeljenja, ima 40 sudija, ali to je bilo pre nego što smo dobili proširenu nadležnost – kaže Milena Savatić.

- Mi ispitujemo konačne upravne akte po tužbama, a po vanrednim pravnim lekovima ispitujemo odluke okružnih sudova. Dakle, u najvećem delu ove materije Vrhovni sud je istovremeno i prvi i poslednji stepen. Mi donosimo pravnosnažnu odluku. Međutim, kad bude formiran Upravni sud, onda će njegove odluke po vanrednim pravnim lekovima ispitivati Vrhovni sud. Kada su donošeni zakoni imala se u vidu reforma pravosuđa i očekivalo se da će brže doći do formiranja Upravnog suda. Protiv odluka Vrhovnog suda u upravnim sporovima nema mogućnosti za preispitivanje pred nekim drugim sudom, a ako je stranka nezadovoljna – jedina viša instanca je Sud za ljudska prava u Strazburu. To je zato što Saveznog suda, koji je kontrolisao naše odluke, više nema, a Sud Srbije i Crne Gore, po ustavnoj povelji, nema instancionu nadležnost da ispituje naše odluke po vanrednim pravnim lekovima. Ukinut je i vojni sud i nije rešeno ko je nadležan za njihove sporove – objašnjava sudija Savatić.

Novogodišnje suđenje

- Kada su izbori u toku, mi smo u obavezi da odlučimo i ekspedujemo odluku suda u roku od 48 sati i tada smo neprekidno u sudu do kasnih večernjih sati. Tako smo pred doček 2001. godine, 31. decembra, sudili u jednom predmetu do devet sati uveče. Odlučujemo o svemu što se pokaže kao sporno, od kandidature pa do objavljivanja rezultata izbora. Dakle, sudimo i konačne rezultate izbora ako ima prigovora – kaže Milena Savatić.

Za posebno upravno sudstvo

Upravno odeljenje Vrhovnog suda Srbije ima šest veća sa po troje sudija. Dakle, odluke po tužbama se donose u veću troje sudija, a po žalbama i vanrednim pravnim lekovima odlučuje se u petornim većima.

Osim suđenja, sve sudije Upravnog odeljenja zasedaju kada treba zauzeti stav o nekom spornom pravnom pitanju, u slučaju da dva veća u sličnim predmetima zauzmu dva potpuno različita stava. Isto tako, kada se pojavi neka nova pravna situacija, odeljenje zaseda, zauzima pravni stav i objavljuje sentence sa pravnim stavom koji tada postaje obavezujući.

- U 2005. godini imali smo ukupno u radu 18.900 predmeta, od kojih je oko 10.700 novih. Rešili smo oko 7.400 predmeta. Tek od septembra prošle godine naše odeljenje ima 18 sudija, a pre toga bilo ih je 12. Orijetaciona merila za sudiju su 20 predmeta mesečno, a naše sudije su rešavale u proseku od 50 do 60 predmeta mesečno – kaže Milena Savatić.

Upravni spor je specifičan. Odvija se u dve faze - prethodni i sudeći postupak. Kada tužba stigne zavodi se na upisniku i prolazi prethodni postupak u kome se prvo ocenjuje postojanje procesnih pretpostavki za pokretanje i vođenje upravnog spora. Onda se tužba dostavlja tuženom organu na odgovor sa zahtevom za dostavljanje spisa upravnog predmeta. U zakonom propisanom roku, organ koji je tužen dužan je da dostavi odgovor na tužbu. Ako ne postupi po prvom traženju, sud je dužan da to ponovo zahteva od tuženog organa. Kad stigne odgovor na tužbu, prethodni postupak se završava i sudeće veće može da donosi odluku po tužbi.

Ako sud oceni da je akt organa uprave zakonit, tužba se odbija, a ako oceni da je nezakonit onda se tužba uvažava i poništava osporeni akt, s tim što su primedbe i pravno shvatanje suda izneto u odluci obavezne za tuženi organ.

- Problem je nepostojanja suda koji bi po vanrednim pravnim lekovima ispitivao naše prvostepene odluke. Moguće je uložiti žalbu u određenoj materiji (kod vojnih invalida) ili vanredni pravni lek - zahtev za zaštitu zakonitosti, ali i tada opet odlučujemo mi, VSS u petornom veću. Zbog toga su građani nedovoljno zaštićeni i neravnopravni u odnosu na sudsku zaštitu koja im se pruža u građanskoj i krivičnoj materiji. U uporednom zakonodavstvu postoje više instance u upravnim sporovima, na primer

Nemačka ima Savezni upravni sud. Pobornik sam postojanja posebnog upravnog sudstva u kome će postojati prvostepeni, drugostepeni i kasacioni upravni sud – kaže na kraju sudija Milena Savatić.